

Лекція 6. Сучасний світ: проблеми та тенденції розвитку

ПЛАН

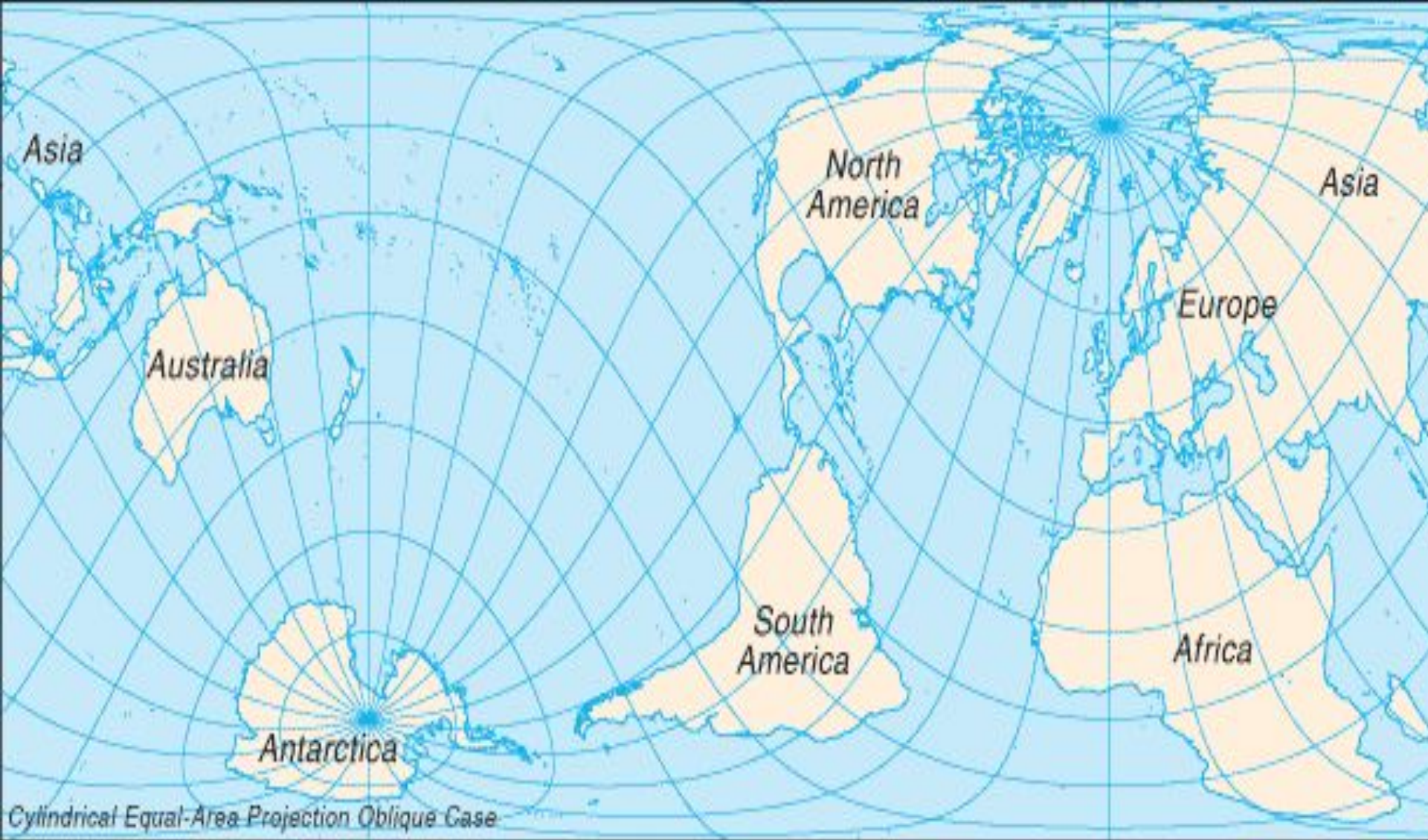
- 1. Сучасний світ: загальна характеристика.**
- 2. Глобалізація: сутність, суб'єкти, наслідки.**
- 3. Глобальні проблеми сучасності.**
- 4. Загальна характеристика інформаційного суспільства.**

Література:

1. **World // Factbook** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.cia.org.
2. **Доклад о человеческом развитии 2015** - Human Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//_hdr.undp.org/en/media/HDR_2015_RU.pdf](http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2015_RU.pdf)
3. **WDR 2015: Jobs** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://econ.worldbank.org>
4. **БРІКС** [Електронний ресурс]. – Режим доступу [//http://ru.wikipedia.org/wiki/](http://ru.wikipedia.org/wiki/)
5. **Глобалізація** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://uk.wikipedia.org/wiki/Глобалізація](http://uk.wikipedia.org/wiki/Глобалізація)
6. **Аналіз системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [//essuir.sumdu.edu.ua](http://essuir.sumdu.edu.ua)
7. **ТЕОРИИ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА: ДЭНИЕЛ БЕЛЛ** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [// archive.nbuv.gov.ua](http://archive.nbuv.gov.ua)
8. **Грущинська . Н.М Мережева економіка в інформаційно-інноваційному полі сучасної цивілізації**[// http://archive.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/Ao/2012_1/5.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/Ao/2012_1/5.pdf)
9. Желтов В., Желтов М. Геополитика мирового порядка // В.Желтов, М. Желтов. – М.: Издательство «Флинта», 2014. - 444 с.
10. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє. – К. : Пульсари, 2009. – 248 с.
11. Гантінгтон С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. – Львів : Кальварія, 2006. – 474 с.
12. Глобальні зміни світу 2025. Доповідь / [пер з англ.]. – Львів : Літопис, 2010. – 188 с.

1. Поняття «сучасний світ».

Сучасний світ – це світова спільнота (7,3 млрд. людей), 195 країн, 72 залежні території, соціальні інститути та організації, процеси їх функціонування та розвитку на планеті Земля.

Поверхня Землі становить близько 70,9% води і 29,1% землі. П'ять океанів, які знаходяться в порядку убутання розміру: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Південний океан, і Північний Льодовитий океан.

Ділянка землі ділиться на кілька континентів. Число континентів може варіюватися від п'яти до семи. Найбільш поширена класифікація визнає сім, якими є: Азія, Африка, Північна Америка, Південна Америка, Антарктида, Європа та Австралія. Азія і Європа іноді об'єднуються в євразійський континент, в результаті - шість континентів.

Північна Америка зазвичай включає острови Карибського басейну, до Панамського перешийка. Східна Європи, як правило, визначається до Уральських гір і річки Урал, на південному сході - Каспійським морем; і на півдні - це гори Кавказу, Чорне море і Середземномор'є. Частина територій Азербайджану, Грузії, Казахстану, Росії та Туреччини знаходяться в межах Європи та Азії, але в кожному разі велика секція цих країн знаходиться в Азії. Ці країни вважаються частиною обох континентів. Вірменія і Кіпр, які лежать повністю в Західній Азії, є геополітично - європейські країни.

Азія зазвичай включає в себе всі острови на Філіппінах, в Малайзії та Індонезії. Острови Тихого океану часто зосереджені біля Австралії називають Океанією. Північно-східний край Африки обмежений

Кількість країн на континентах

Африка - 54

Європа - 49

Азія - 48

Північна Америка - 23

Південна Америка - 12

Океанії - 14

Країни Європи (49)

Албанія, Андорра, Австрія, Азербайджан *, Білорусь, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Грузія *, Німеччина, Греція, Апостольська Столиця (Ватикан), Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Казахстан *, Косово, Латвія, Литва, Ліхтенштейн, Люксембург, Македонія, Мальта, Молдова, Монако, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Росія *, Сан-Марино, Сербія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина *, Україна, Сполучене Королівство.

(* вказує на країни, які також знаходяться і в Азії)

АЗІЯ (48 країн)

ЄВРАЗИЯ. ПОЛІТИЧНА КАРТА

Країни Азії (48)

Афганістан, Вірменія, Азербайджан*, Бангладеш, Бахрейн, Бутан, Бруней, Бірма, Камбоджа, Китай, Кіпр, Грузія *, Індія, Індонезія, Іран, Ірак, Ізраїль, Японія, Йорданія, Казахстан *, Північна Корея , Південна Корея, Кувейт, Киргизстан, Лаос, Ліван, Малайзія, Мальдівські Острови, Монголія, Непал, Оман, Пакистан, Філіппіни, Катар, Росія *, Саудівська Аравія, Сінгапур, Шрі-Ланка, Сирія, Таджикистан, Таїланд, Тимор-Лешті , Туреччина*, Туркменістан, Об'єднані Арабські Емірати, Узбекистан,

Північна Америка

Країни Північної Америки

(23)

Антигуа і Барбуда, Багамські острови, Барбадос, Беліз, **Канада**, Коста-Ріка, Куба, Домініка, Домініканська Республіка, Сальвадор, Гренада, Гватемала, Гаїті, Гондурас, Ямайка, **Мексика**, Нікарагуа, Панама, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадіни, Тринідад і Тобаго, **Сполучені Штати Америки**

Південна Америка

Аргентинська Республіка

Площа в км²:
2 766 889
Числ. нас.: 33 099 000
ВНП на душу населення:
7290 (9130) \$ US

Республіка Болівія

Площа в км²:
1 098 581
Числ. нас.: 6 344 396
ВНП на душу населення:
770 (2400) \$ US

Федеративна Республіка Бразилія

Площа в км²:
8 511 996
Числ. нас.: 153 850 000
ВНП на душу населення:
3020 (5470) \$ US

Республіка Венесуела

Площа в км²:
912 050
Числ. нас.: 20 310 000
ВНП на душу населення:
2840 (8130) \$ US

Кооперативна Республіка Гайана

Площа в км²:
214 969
Числ. нас.: 806 000
ВНП на душу населення:
350 (1710) \$ US

Гвіана (Франція)

Площа в км²: 90 000
Числ. нас.: 123 000

Республіка Колумбія

Площа в км²:
1 141 748
Числ. нас.: 33 951 200
ВНП на душу населення:
1400 (5630) \$ US

Республіка Парагвай

Площа в км²:
406 752
Числ. нас.: 4 519 000
ВНП на душу населення:
1500 (3490) \$ US

Республіка Перу

Площа в км²:
1 285 216
Числ. нас.: 22 370 000
ВНП на душу населення:
1490 (3130) \$ US

Республіка Суринам

Площа в км²:
163 265
Числ. нас.: 404 000
ВНП на душу населення:
1210 (3670) \$ US

Восточна Республіка Уругвай

Площа в км²:
177 414
Числ. нас.: 3 131 000
ВНП на душу населення:
3910 (6350) \$ US

Фолклендські (Мальвінські) острови (спорна територія Великої Британії і Аргентини)

Площа в км²: 12 173
Числ. нас.: 2 121

Республіка Чилі

Площа в км²:
756 626
Числ. нас.: 13 348 401
ВНП на душу населення:
3070 (8380) \$ US

Республіка Еквадор

Площа в км²:
272 045
Числ. нас.: 10 741 000
ВНП на душу населення:
1170 (4260) \$ US

Южна Георгія і Южні Сандвичеві острови (Велика Британія)

Площа в км²: 4092
Числ. нас.: 26

Країни Південної Америки (12)

**Аргентина, Болівія,
Бразилія, Чилі, Колумбія,
Еквадор, Гайана,
Парагвай, Перу, Сурінам,
Уругвай, Венесуела**

Африка

Країни Африки (54)

Алжир, Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна - Фасо, Бурунді, Кабо - Верде, Камерун, Центрально - Африканська Республіка, Чад, Коморські Острови, Демократична Республіка Конго, Республіка Конго, Кот - д'Івуар, Джібуті, Єгипет, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Ефіопія, Габон, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кенія, Лесото, Ліберія, Лівія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Маврикій, Марокко, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Руанда, Сан - Томе і Прінсіпі, Сенегал, Сейшельські острови, Сьєрра - Леоне, Сомалі, Південна Африка, Південний Судан, Судан, Свазіленд, Танзанія, Того, Туніс, Уганда, Замбія, Зімбабве.

Океанія

Океанія (14)

Австралія, Фіджі, Кірібаті,
Маршаллові Острови,
Мікронезія, Науру, Нова
Зеландія, Палау, Папуа-Новая
Гвінея, Самоа, Соломонові
Острови, Тонга, Тувалу,
Вануату

3. Культурно-ідеологічні та демографічні особливості сучасного світу.

Населення світу: 7,3 млрд. (на 1 січня 2016)

Перша десятка найбільш густонаселених країн (в мільйонах):

- Китай - 1 367,49
- Індія - 1 251,70;
- США - 321,37;
- Індонезія -255,99;
- Бразилія - 204,26;
- Пакистан -199,09;
- Нігерія - 181,56;
- Бангладеш- 168,96;
- Росія - 142,42;
- Японія - 126,92.

Найменш густонаселені країни: Ватикан- 1 000 жителів; 9 540 - Науру; 10 869 - Тувалу; Палау – 21 265, Сан - Маріно 33 020; 37624 - Ліхтенштейн; 37 731 - Монако; Сент - Кітс і Невіс 51 936; Маршаллові острови - 72,191; Домініка – 73607.

**Середній вік: чоловіки: 29,1 років
жінки: 30,6 років (2015 оц.)**

Статистика зростання населення: 1,08% за рік

Урбанізація:

- міське населення: 54% від загальної чисельності населення (2015)
- темпи урбанізації: 2,05% річних змін (2010-2015)

Десять найбільших міських агломерацій:

- **Токіо (Японія) – 38млн;**
- **Нью - Делі (Індія) – 26 млн;**
- **Шанхай (Китай) – 24 млн;**
- **Сан - Паулу (Бразилія) – 21 млн;**
- **Мумбаї (Індія) – 21млн.;**
- **Мехіко (Мексика) – 20,9;**
- **Пекін (Китай) – 20 млн;**
- **Осака (Японія) – 20 млн;**
- **Каїр (Єгипет) – 18,8;**
- **Нью - Йорк (США) – 18,6млн.**

Грамотність (у віці 15 років і старше

- чоловіки: 89,9%
- жінки: 82,2%

Більш ніж три чверті з 781 млн неписьменних дорослих у світі знаходяться в Південній і Західній Азії і Африці на південь від Сахари;

З усіх неписьменних дорослих у світі майже дві третини складають жінки.

Релігії та її послідовники в сучасному світі

- Християнство - 31,4%,
- Іслам - 23,2%,
- Індуїзм - 15%,
- Буддизм - 7,1%,
- Традиційні релігії - 5,9%,
- Іудаїзм - 0,2%
- Інші релігії - 0,8%,
- Атеїзм - 16,4%

карти світу. Центри сили (країни – лідери) та їх вплив на

В світі – 195 країн, 72 залежні території.

Правові системи:

- - *цивільне право* (Франція, Іспані , Ніддерланди та інші);
- - *загальне право* (Великобританія, США);
- - звичаєве право;
- - змішане або плюралістичне право;
- - релігійний закон (в тому числі ісламське право).
- - додатковий тип правової системи - міжнародне право - регулює поведінку незалежних держав в їх відносинах один з одним.

Центри сили в сучасному СВІТІ

- США, Китай, Японія, ЕС (27 країн, лідери серед них - Німеччина, Франція), Велика Британія, Росія, Індія, Велика сімка (G-7), Велика двадцятка (G-20).

Країни G-20 - Австралія, Аргентина, Бразилія, Велика Британія, Індія, Індонезія, Італія, Канада, Китай, Південна Корея, Мексика, Німеччина, ПАР, Росія, Саудівська Аравія, США, Туреччина, Франція, Японія і Європейський Союз. Постійними учасниками зустрічей «двадцятки» є МВФ, Європейський центральний банк і Світовий банк.

Економіки країн G-20 становлять 90% світового ВВП, 80% світової торгівлі та дві третини населення світу.

Країни G-7 - США, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада

РАНГ	СТРАНА	ВВП (ПО ПАРИТЕТУ ПОКУПАТЕЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ)	ДАТА ИНФОРМАЦИИ
1	<u>КИТАЙ</u>	\$ 19.390.000.000.00	2015
2	<u>ЕВРОПЕЙСКИЙ СОЮЗ</u>	\$ 19.180.000.000.00	2015
3	<u>СОЕДИНЕННЫЕ ШТАТЫ</u>	\$ 17.950.000.000.00	2015
4	<u>ИНДИЯ</u>	\$ 7.965.000.000.00	2015
5	<u>ЯПОНИЯ</u>	\$ 4.830.000.000.00	2015
6	<u>ГЕРМАНИЯ</u>	\$ 3.841.000.000.00	2015
7	<u>РОССИЯ</u>	\$ 3.718.000.000.00	2015
8	<u>БРАЗИЛИЯ</u>	\$ 3.192.000.000.00	2015
	<u>ИНДОНЕЗИЯ</u>	\$	2015

RA NK	COUNTRY	GDP - PER CAPITA (PPP)	DATE OF INFORMATIO N
1	<u>QATAR</u>	\$132,100	2015 EST.
2	<u>LUXEMBO URG</u>	\$99,000	2015 EST.
3	<u>MACAU</u>	\$98,200	2015 EST.
4	<u>LIECHTEN STEIN</u>	\$89,400	2009 EST.
5	<u>BERMUDA</u>	\$85,700	2013 EST.
6	<u>SINGAPOR E</u>	\$85,300	2015 EST.
7	<u>ISLE OF MAN</u>	\$83,100	2007 EST.
8	<u>BRUNEI</u>	\$79,700	2015 EST.
9	<u>MONACO</u>	\$78,700	2013 EST.
10	<u>KUWAIT</u>	\$70,200	2015 EST.

Світова економіка

ВВП світу - реальний темп зростання:

- 3% (2015)
- 3,2% (2014)
- 3,3% (2013)
- 5,1% (2010)

ВВП світу - на душу населення:

- \$ 15 800 (2015)
- \$ 16 700 (2014)
- \$ 16 400 (2013)

ВВП світу - склад, по секторам походження:

- сільське господарство: 6,5%
- промисловість: 31,1%
- послуги: **62,4%** (2015)

Проблеми

Додавання 80 мільйонів людей щороку до вже переповненої

земній кулі посилює проблеми:

- забруднення навколишнього середовища,
- утилізація відходів,
- епідемії,
- брак води,
- голод,
- надмірний вилов риби з океанів,
- збезлісення, опустелювання і виснаження невідновлюваних ресурсів. **Національна держава, як основний економіко-політичний інститут, поступово втрачає контроль** над міжнародними потоками людей, товарів, послуг, засобів і технологій.

Незважаючи на ці проблеми, світова економіка також показує великі перспективи.

1. **Розвиток нових технологій** зробив можливим подальше просування в широкому спектрі областей - від сільського господарства, медицини, альтернативної енергетики, металургії до транспорту.
2. **Покращення глобальних комунікацій** значно скоротили витрати міжнародної торгівлі, допомагаючи посиленню світу від міжнародного поділу праці, підвищенню рівня життя, а також зменшенню нерівності у доходах між країнами.
3. **Стійкість світової економіки перед новою хвилею фінансової кризи.**

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ - це

- *становлення єдиного* економічного, політичного, правового та культурного простору («універсалізація світу») на основі нових технологій;
- *інтеграція та взаємозалежність* всіх соціальних процесів у всесвітньому масштабі.

ОЗНАКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:

- *транснаціоналізація* ринків фінансових, матеріальних, людських, енергетичних та інших ресурсів;
- *застосування* нових науковоємких та комунікаційних технологій, інформатизація суспільного виробництва;
- *лібералізація* норм життєдіяльності, вільний ринок, скасування кордонів та митних перешкод, свобода вибору та підприємницької і соціальної ініціативи;
- *мобільність* інвестицій, індустрій, інформації, індивідів;
- *послаблення* ролі держави-нації;
- *уніфікація* стилю життя та культурних стереотипів.

СУБ'ЄКТИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- Країни «Великої двадцятки» (G20-great20) та «Великої сімки» (G7-great7) - **США, Канада, Англія, Франція, Німеччина, Італія Японія** (раніше і Росія входила).
- **ТНК** – транснаціональні компанії (Microsoft, General Motors, Nokia, Газпром тощо).
- **Міжнародні організації та об'єднання** – ООН, ЄС, НАТО, СТО, ВВФ, ФІФА, UNWTO тощо.

НАСЛІДКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- посилення конкуренції між національними виробниками;
- посилення нерівності країн, особливо цифрової (виокремлюються країни «ядра» глобалізації та країни її «периферії»);
- прискорення науково-технічного(технологічного) прогресу;
- «зіткнення цивілізацій» (і в таких формах як війна);
- детерриторизація країн (наприклад, ЄС (шенгенська зона) або 6 країн Персидської затоки);
- поступова втрата культурної самобутності країнами та етносами.

Прибічники глобалізації

вважають, що вона створює більш сприятливі умови для зростання добробуту країн і людини, реалізації нею своїх сутнісних сил. Забезпечує країнам доступ до глобального передового досвіду та ресурсів.

Антиглобалісти стверджують

глобалізація є погрозою для звичного образу життя людей і їх матеріального становища, вона пропонує один варіант розвитку і послабляє національну культуру.

Глобальні проблеми

сучасності

(точка зору ООН)

- Розповсюдження демократичного управління
- Скорочення масштабів бідності та злиденності
- Відвернення кризисних ситуацій, боротьба з тероризмом
- Енергетика і навколишнє середовище
- Скорочення масштабів поширення СНІДу, наркоманії, алкоголізму
- Поширення можливостей жінок

Глобальні проблеми сучасності

(точка зору вітчизняних дослідників):

- - **запобігання** світової термоядерної війни;
- - **подолання** зростаючого розриву в рівні економічного і культурного розвитку між країнами, усунення економічної відсталості, голоду, злиднів і неписьменності;
- - **забезпечення** подальшого економічного розвитку людства необхідними для цього природними ресурсами;
- - **подолання** екологічної кризи;

Глобальні проблеми сучасності (точка зору вітчизняних дослідників- продовження)

- **припинення** «демографічного вибуху» чи демографічної кризи в країнах через більш раціональне регулювання народжуваності;
- своєчасне **передбачення** і запобігання негативних наслідків НТР;
- **стримування** міжнародного тероризму, поширення наркоманії, алкоголізму і СНІДу;
- **вирішення** проблем освіти і соціального забезпечення, культурної спадщини й моральних цінностей.

Глобальні проблеми сучасності (точка зору вітчизняних дослідників- продовження)

- **припинення** «демографічного вибуху» чи демографічної кризи в країнах через більш раціональне регулювання народжуваності;
- - своєчасне **передбачення** і запобігання негативних наслідків НТР;
- - **стримування** міжнародного тероризму, поширення наркоманії, алкоголізму і СНІДу;
- - **вирішення** проблем освіти і соціального забезпечення, культурної спадщини й моральних цінностей.

Інформаційне суспільство

- **це нова фаза розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є *інформація, знання та технології.***

Риси інформаційного суспільства:

- зростання долі інформаційних комунікацій, продуктів та послуг у ВВП (валовому внутрішньому продукті);
- створення глобального інформаційного простору, який забезпечує:
 - (а) ефективну інформаційну взаємодію людей;
 - (б) їх доступ до світових інформаційних ресурсів;
 - (в) задоволення їхніх потреб щодо інформаційних продуктів і послуг

Інформаційне суспільство

- настає внаслідок інформаційно-комп'ютерної революції й базується на інформатизації всіх сфер життєдіяльності суспільства і галузей економіки та управління, єдиній найновішій інтегрованій системі зв'язку. Це забезпечує кожній особі (закріплюється законодавчими актами) доступ до публічної інформації і знань та зумовлює радикальні зміни в усій системі суспільних відносин (політичних, правових, духовних та ін.). Завдяки цьому забезпечується прогрес суспільства і свобода людини, можливість реалізація її потенціалу.

НОВИЙ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК

визначають:

- 1. Глобалізація
- 2. Інтереси країн -лідерів
- 3. Релігійно-етнічний фактор
- 4. Світова системна криза

Атрибути розвитку сучасного світу

- мозаїчність, еkleктичність, строкатість сучасного світу;
- прискорення динаміки соціальних змін в суспільних утвореннях та ритмів життєдіяльності соціальних суб'єктів;
- кризисність, невизначеність, ризикованість;
- поява креативного класу.

Тест 6.

1. - *становлення єдиного* економічного, політичного, правового та культурного простору («універсалізація світу») на основі нових технологій.
2. ...- **це** нова фаза розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є *інформація, знання та технології*.
3. Назвіть країни «Великої сімки» (G7-great7).
4. Столиця Колумбії.
5. Столиця Південної Кореї.
6. На якому континенті знаходиться гора Кіліманджаро?
7. Яка країна має найвищий ВВП на душу населення (2015 рік)?